

Motion till riksdagen

1990/91:Ub66

av Lars Werner m.fl. (v)

med anledning av prop. 1990/91:87

Näringspolitik för tillväxt

Utbildning och forskning

Sverige går nu igenom en utveckling mot allt mer kunskapsintensiv produktion. I takt med detta är det viktigt att höja hela befolkningens utbildningsnivå. Sveriges konkurrensmedel ligger inte i volym utan i att ha ett stort kunskapsinnehåll i produktionen av varor och tjänster. Investeringar i kunskaper är en av samhällets viktigaste och mest strategiska uppgifter. Vi har därför under en följd av år föreslagit ytterligare satsningar inom hela utbildningssektorn.

Vänsterpartiets politik för den högre utbildningen syftar också liksom vår politik inom andra områden till att främja en rättvisare fördelningspolitik. Under 80-talet kan vi konstatera bland annat att den sociala snedrekryteringen till högre studier har accentuerats. Åtgärder måste därför vidtas för att göra den högre utbildningen "konkurrenskraftig" för grupper som idag står utanför högskolesystemet.

Enligt vår mening bör regeringen lägga ett förslag med samlade åtgärder för att bryta den sociala snedrekryteringen. Dessa åtgärder måste vara av gränsöverskridande karaktär vad gäller utbildningssystemet. Det innebär att frågorna berör grundskola, gymnasieskola, komvux, folkhögskolan och högskolan.

Vi kan tänka oss att en del av de resurser som frigörs vid en bantning av administrationen kan användas inom högskolan för förändringsarbete i syfte att bredda den sociala rekryteringen. I sammanhanget vill vi lyfta fram den strategiska betydelse vuxenutbildningen har. Enligt vår mening måste det under 90-talet till kraftiga satsningar på detta område i syfte att bland annat möta olika strukturella förändringar av svenskt näringsliv.

Vänsterpartiet föreslår i andra motioner åtgärder för att minska den sociala segregeringen i grundskola och gymnasieskola.

Vuxenutbildning

Vänsterpartiet skiljer sig från övriga partier genom att vi ihärdigt försvarat idén om bildningens värde. Bildning och kunskap har alltid varit medel i kampen för demokrati och rättvisa. Denna ståndpunkt har vi särskilt understrukit då vi ställt förslag på vuxenutbildningens områden. Den strukturella förändring som nu sker inom t.ex. viktig verkstadsindustri manar också till ökade satsningar inom vuxenutbildningen.

De utbildningsbehov som idag finns härrör till stor del från tidigare brister vad gäller satsningar på vuxenutbildning. Utöver detta kan läggas uppkomna behov beroende av de kraftiga nedskärningar som gjorts på ungdomsskolans område under 80-talet. Dessa nedskärningar är en del av förklaringsgrunderna till den accentuerade sociala snedrekryteringen till högskolestudier.

I tidigare sammanhang har vi föreslagit att riksdagen borde besluta om mer övergripande vuxenutbildningsinsatser än de som liknar brandkårsutryckningar vid t.ex. konjunkturedgångar.

Vi har förfäktat ståndpunkten att de vuxenutbildningsinsatser som egentligen borde tagits tidigt under 80-talet skulle ha varit av övergripande karaktär. Det vill säga att de borde i större omfattning ha handlat om uppbyggande av allmänkompetens i grundläggande ämnen. Tyvärr har varken regeringen eller de borgerliga partierna insett detta. Effekten av denna brist på insikt visar sig nu genom att den genomsnittliga utbildningsnivån enligt SCB har kraftiga variationer i landet.

Det är mot bakgrund av vad vi anfört nödvändigt att i samband med att riksdagen behandlar frågan om utbildningens roll för en näringspolitisk tillväxt ta beslut om vuxenutbildningsinsatser.

- För att komma tillrätta med den varierande genomsnittliga utbildningsnivån i olika landsändar.
- För att erbjuda kompletterande utbildning för dem som har mindre än elvaårig skolgång.
- För att söka reparera effekterna av 80-talets nedskärningar på skolområdet.
- För att öka rekryteringen bland lägre socialgrupper till högre studier.
- För att med utbildningsinsatser söka främja en ekonomisk tillväxt i hela landet.

90-talet bör tas i anspråk för att åtgärda ovanstående behov. Riksdagen bör därför besluta om ett program för att under en femårsperiod bygga upp en heltäckande nationell vuxenutbildningsstruktur där man erbjuder de grupper som nämns ovan en grundläggande humanistisk-teknisk utbildning.

Högre utbildning och forskning

Det finns idag ett stort behov av en expanderande högre utbildning och forskning. De förslag som regeringen lägger fram vad gäller högre utbildning och forskning i "Tillväxtpropositionen" är dock inte tillräckliga. Vi vill här hänvisa till de förslag avseende forskning och högre utbildning vi lagt i samband med budgetpropositionen i januari där vi föreslog en ytterligare satsning på forskningen och den högre utbildningen på drygt en halv miljard. Vår föreslagna uppdimensionering av den högre utbildningen motsvarade ungefär 8 000 utbildningsplatser.

För att långsiktigt möjliggöra en ytterligare expansion av den högre utbildningen ser vi det som angeläget att också bygga nya lokaler för högskolan. Det finns redan med nuvarande utbildningsdimensionering ett behov av att avhjälpa konstaterad lokalbrist. Inom många av högskolans lokaler är det allvarliga brister i arbetsmiljön med direkta risker för personal och studerande.

Vi vill därför i detta sammanhang föreslå att 150 miljoner kronor anslås för byggande av rationella lokaler för den högre utbildningen. Detta står också i överensstämmelse med byggnadsstyrelsens anslagsäskande där man begärde ett höjt anslag på 150 miljoner kronor per år under en treårsperiod för ny-satsningar inom utbildningssektorn. Förslaget om nybyggnad av högskolelokaler kommer också i ett konjunkturläge som har svängt mycket snabbt och där varslen mot byggnadsarbetare nu duggar tätt. På bara några månader har det skett en dramatisk omsvängning vilket innebär att det knappast blir några större problem att rekrytera byggnadsarbetare.

Beträffande finansieringen av de förslag till ökad dimensionering av de tekniska utbildningarna, naturvetarlinjen och de fristående kurserna avvisar vi helt regeringens förslag. Det är inte rimligt att nya platser på civilingenjörsutbildnings- och naturvetarlinjen skall betalas av minskade anslag till vårdutbildningar och pedagogiska utbildningar. Enligt vår uppfattning dig-nar inte dessa utbildningar under för höga anslag.

För att finansiera de nya utbildningsplatser som regeringen föreslår måste respektive högskoleanslag tillföras nya medel. Vi beräknar denna kostnad till 105 miljoner kronor.

Ökat högskoleutbud för nya studerandegrupper

Det är en nödvändighet att som vi ovan påtalat nå nya grupper av studerande till högskolan. Anmärkningsvärt nog föreslår regeringen inga insatser för högskolans del för att nå en bättre social rekrytering. Att sådana förslag sak-nas i en proposition som talar om näringspolitik för tillväxt är särskilt an-märkningsvärt.

Om inte insatser görs för en bredare rekrytering till högskolan så kommer heller inte samhället att kunna försörjas med det behov av högre utbildade som finns.

I propositionen föreslår regeringen att anslagsframställningar från hög-skolan i framtiden skall riktas direkt till utbildningsdepartementet. Vi har inget emot en sådan förändring. Dock menar vi att det redan nu måste vidtas vissa åtgärder i denna riktning mot bakgrund av vad vi anfört om en förbätt-rad rekrytering till högskolan.

50 miljoner kronor per år fram till 1993 bör ställas till regeringens disposi-tion för att främja initiativ och projekt i syfte att utveckla en decentraliserad högskoleutbildning. Insatser skall prioriteras som riktas till delar av landet där den genomsnittliga utbildningsnivån är lägre än för landet i övrigt. Det handlar om insatser i bl.a. skogslänen, delar av landet som regeringens till-växtproposition behandlar styvmoderligt.

Forskning

Vi vill erinra om de förslag till stärkande av forskningen vi lagt i samband med den forskningspolitiska propositionen och i samband med årets budget-proposition. Särskilt vill vi peka på de medel vi föreslagit ska tillföras för forskningsresurser till högskolorna i Karlstad, Örebro, Växjö och Sundsvall-Härnösand, sammanlagt 40 miljoner kronor.

I samband med riksdagens senaste två beslut om forskningspolitikens in-

Mot. 1990/91
Ub66

riktning har det särskilt betonats vikten av en ökande internationalisering av svensk forskning. Detta har också hörtsammats i forskarvärlden. Dock kan det nu skönjas ett problem som hänger samman med de snedfördelningar som finns mellan forskningens resurser och grundutbildningens.

Vi menar att internationaliseringen av forskningen måste också leda till en ökande internationalisering av grundutbildningen. På några högskolor erbjuds nu kurser givna på främmande språk. Detta är enligt vår mening inte nog. Vi ser internationaliseringen i ett både bredare och djupare perspektiv.

En viktig del i en ökande internationalisering av det svenska högskoleväsendet måste vara att i högre grad ha ett internationellt utbyte inom ramen för olika utbildningslinjer. Att så inte sker i önskvärd utsträckning beror enligt vår mening på tre faktorer.

För det första har det inte fullt ut på högskolorna inarbetats internationaliseringsaspekter i grundutbildningen. Det kan till viss del bero på att forskningsverksamhet och undervisning inte lever i nära symbios med varandra.

För det andra finns det inte tillräckliga medel för en sådan utveckling.

För det tredje är internationaliseringen mycket EG-fixerad vilket gör att internationaliseringssträvandena i sig begränsas.

En ytterligare faktor skulle kunna tillfogas och det är brister i information om tillgängliga medel för internationalisering.

För att utveckla internationaliseringen av högskolan och då särskilt dess grundutbildning vill vi från vänsterpartiet föreslå två åtgärder.

1. Att det görs en översyn av de olika verksamheter som bedrivs i internationaliseringssyfte inom högskolans grundutbildning i syfte att bättre kunna informera om olika tillvägagångssätt för internationaliseringssträvanden. Vi menar att man i detta sammanhang också bör försöka ge en bild av hur medel till internationalisering fördelas mellan högskolorna, och dessutom skall en inventering göras i syfte att underlätta sökandeförfarandet av medel för olika internationaliseringsprojekt.

Vi tror att det går att betydligt effektivisera användandet av de samhälleliga internationaliseringsmedel som idag står till buds. Riksdagen bör uppdra åt regeringen att på lämpligt sätt göra denna "översyn" och återkomma med förslag lämpligen i samband med 1993 års forskningspolitiska proposition eller vid annat lämpligt tillfälle.

2. 40 miljoner kronor bör ställas till regeringens disposition under varje år fram till 1993 för att främja internationaliseringen av grundutbildningen i högskolan. Särskilt bör de internationaliseringsprojekt som riktar sig till ökat utbyte med tredje världen och som utvecklar internationella kontakter med länder som inte traditionellt har ett akademiskt utbyte med Sverige stärkas.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ett program för vuxenutbildningen i enlighet med vad i motionen anförts,

2. att riksdagen till byggnadsstyrelsen för budgetåret 1991/92 anvisar 150 milj.kr. utöver regeringens förslag för nybyggnation inom högskolesektorn,

3. att riksdagen till resp. högskoleanslag D 5, D 7 och D 8 anvisar 105 milj.kr. för att kompensera den av regeringen föreslagna besparingen, Mot. 1990/91 Ub66
4. att riksdagen till regeringens disposition anvisar 50 milj.kr. för att främja initiativ och projekt i syfte att utveckla en decentraliserad högskoleutbildning,
5. att riksdagen hos regeringen begär en översyn av medlen till internationalisering i enlighet med vad som i motionen anförts,
6. att riksdagen till regeringens disposition anvisar 40 milj.kr. varje år fram till 1993 för att främja internationaliseringen i högskolan i enlighet med vad som i motionen anförts.

Stockholm den 6 mars 1991

Lars Werner (v)

Berith Eriksson (v)

Lars-Ove Hagberg (v)

Bo Hammar (v)

Margó Ingvardsson (v)

Ylva Johansson (v)

Bertil Måbrink (v)

Björn Samuelson (v)